

Аб'екты архітэктуры, гісторыі, археалогіі, мастацтва, паркавыя комплексы, музейныя калекцыі і кнігі, якія знаходзяцца пад аховай дзяржавы, уключаны ў Дзярж. спіс гіст.-культ. каштоўнасцей Рэспублікі Беларусі. На 2013 у гэты спіс уключаны 5533 аб'екты, у т.л. 1763 помнікаў архітэктуры, 1191 — гісторыі, 60 — мастацтва, 2350 — археалогіі, 11 — горадабудаўніцтва, 4 — запаведныя мясцовасці, 77 рухомах гіст.-культ. каштоўнасцей, 77 нематэр. гіст.-культ. каштоўнасцей. Гіст.-культ. каштоўнасці Беларусі падзяляюцца на 4 катэгорыі: гіст.-культ. каштоўнасці, уключаныя або прапанаваныя да ўключэння ў спіс сусветнай спадчыны; унікальныя маст., эстэтычныя і дакументальныя аб'екты міжнар. значэння; аб'екты гіст.-культ. спадчыны рэсп. значэння; гіст.-культ. каштоўнасці рэгіянальнага значэння. У межах дзярж. праграм «Функцыянаванне і развіццё культуры Рэспублікі Беларусь да 2005 года», «Культура Беларусі» на 2011—2015 гг. праведзена работа па кансервацыі і рэстаўрацыі шэрагу гіст.-культ. аб'ектаў [Мірскі замак, Нясвіжскі палацава-паркавы комплекс, музей-сядзіба Міцкевічаў «Завоссе» (Баранавіцкі р-н), Дабравешчанская царква 12 ст. і касцёл Св. Барбары і Св. Юзафа 18—19 ст. у Віцебску і інш.].

А.І.Смолік.

КУЛЬТУРНЫ ПРАЦЭС, сінхронна-дыяхронныя змены ў культурных сістэмах і аб'ектах, а таксама ўніверсальныя па маштабах распаўсюджанні ў розных культурах і ўстойлівыя па сваім паўторы функцыянальныя працэдурныя, якія паддаюцца класіфікацыі на аснове агульных прыкмет. К.п. эмпірычна выяўляецца ў скупнасці культ. падзей і можа быць прадстаўлены як дынамічная культ. форма, у якой перш за ўсё праяўляецца сацыядынаміка культуры. Мэтай К.п. з'яўляецца ажыццяўленне і забеспячэнне калект. жыццядзейнасці людзей, павышэнне ўзроўню іх сац. інтэграцыі, распаўсюджванне культ.

з'яў. Сусветны К.п. ахоплівае большасць краін планеты і праяўляецца ў пэўных агульных тэндэнцыях развіцця культуры. Для сучаснага яго этапу характэрны такія асаблівасці і гал. тэндэнцыі, як глабалізацыя, масавізацыя, мадэрнізацыя, постмадэрнізацыя, віртуалізацыя. Сучасная бел. культура, з аднаго боку, развіваецца ў кантэксце сусветнага К.п., а з другога — па сваіх уласных унутраных законах і традыцыях.

Л.К.Кухто.

КУЛЯБКА-КАРЭЦКІ Мікалай Іванавіч (24.6.1855, в. Уношава Бранскай вобл., Расія — 21.12.1924), грамадскі дзеяч, публіцыст. У дзяцінстве страціў зрок, вучыўся самастойна. Набыў вядомасць як адвакат абаронца бедных і абяздоленых. У 1882 за выкарыстанне суда для паліт. выкрыванняў пазбаўлены адвакацкай практыкі і высланы ў Гомель пад нагляд паліцыі. Пасля 1905 выдаваў газеты ў Пецярбургу і Стаўрапалі. Адзін з аўтараў мінскага літ. альманаха «Туманы» (1909). У 1910-я гг. жыў у Гомелі. Чл. муз.-драм. т-ва, супрацоўнік газ. «Гомельскі вестник» (1909). Выдаваў і рэдагаваў газ. «Гомельскіе отклики» (1910), «Отклики» (1912, 1914—15), дзе змяшчаў крыт. артыкулы, сатыр. паэмы і вершы, скіраваныя супраць урадавай палітыкі і дзейнасці мясц. адміністрацыі, за што неаднаразова прыцягваўся да суда. Пасля 1917 чытаў лекцыі па гісторыі рэв. друку, друкаваў мемуарныя нататкі.

КУЛЯШОВА АРКАДЗЯ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ. Засн. ў 1984 у в. Новыя Саматэвічы Касцюковіцкага р-на. Філіял *Касцюковіцкага краязнаўчага музея*. Аснову экспазіцыі склаюць прадметы з выстаўкі 1978, прысвечанай А.Куляшова, і рэчы з мемар. пакоя паэта, адкрытага ў 1980 у раённым музеі. Размяшчаўся ў 3 пакоях сялянскай хаты. У 1990 закрыты, экспанаты перададзены раённаму краязнаўчаму музею. У 1999 аднавіў сваю дзейнасць у будынку Новасаматэвіцкай сярэдняй школы як Літ. музей А.Куляшова. Пл. экспа-

зіцы 53,3 м², яна складаецца з 6 раздзелаў: дзяцінства будучага паэта; пачатак творчасці; юнацтва — росквіт паэт. таленту; Вял. Айч. вайна; Куляшоў-перакладчык; даніна памяці паэту. Сярод прадстаўленых экспанатаў асабістыя рэчы А.Куляшова, яго бюст, падораны скульпт. З.Азгурам, партрэт маці, шматлікія фотаздымкі сямейныя і сяброў паэта, віншавальныя тэлеграмы, Танаровыя граматы. Сабрана калекцыя друкаваных выданняў паэтаў і пісьменнікаў 20 ст., якія захапляліся творчасцю А.Куляшова.

С.С.Тыманюк.

Г.Р.Куляшова.

КУЛЯШОВА Галіна Рыгораўна (20.7.1928, г. Гомель — 28.4.2005), беларускі музыказнавец, музычны крытык, педагог. Д-р мастацтвазнаўства (1984). Скончыла Харкаўскую кансерваторыю (1956). З 1956 выкладала ў Херсонскім, Гомельскім муз. вучылішчах, у Бел. кансерваторыі. З 1962 (з перапынкам) у Ін-це мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі. Даследавала тэарэт. пытанні оперы і яе канкрэтнае ўвасабленне. Аўтар манаграфій «Беларуская савецкая опера» (1967), «Пытанні драматургіі оперы» (1979), «Кампазіцыя оперы» (1983). Навук. кіраўнік, рэд. і адзін з аўтараў выд. «Музычны тэатр Беларусі» (кн. 1—4, 1990—97). Распрацавала навуч. праграму і курс асноў опернай драматургіі для муз. ВНУ. Аўтар кн. «Беларуская кантата і араторыя» (1986). Дзярж. прэмія Беларусі 1998.

Тв.: Н.И. Аладов. Л., 1970; Беларуская кантата і араторыя. Мінск, 1987.

Р.М.Аладава.